

Chojnacki, Jakub

Głos w dyskusji Prezesa Towarzystwa Naukowego Płockiego Jakuba Chojnackiego.

Notatki Płockie 16/3-62, 34-35

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

niczne i ekonomiczne kraju. Będzie kontynuowany i rozszerzony udział młodzieży harcerskiej z województwa warszawskiego w akcji „Frombork 1001”.

W roku 1972 ma być zorganizowana przez Wyższą Szkołę Nauczycielską w Siedlcach se-

sja popularno-naukowa poświęcona problematyce kopernikowskiej.

W roku 1973 województwo warszawskie będzie uczestniczyć w obchodach ogólnokrajowych 500-nej rocznicy urodzin Kopernika oraz urządzi szereg własnych imprez.

Głos w dyskusji Prezesa Towarzystwa Naukowego Płockiego Jakuba Chojnackiego

W sierpniu 1970 r. uczestniczyłem w XIII Międzynarodowym Kongresie Nauk Historycznych w Moskwie. Jego obrady odbywały się w gmachu Uniwersytetu im. Łomonosowa, którego reprezentacyjny hall jest ozdobiony między innymi wieńcem młowideł ściennych przedstawiających podobizny ludzi z różnych narodów i kontynentów, kórzy położyli niekwestionowane zasługi dla nauki światowej.

W tej galerii portretów najwybitniejszych uczonych zauważyłem dwoje przedstawicieli naszego narodu: Marię Skłodowską-Curie i Mikołaja Kopernika, którego z pewnością można nazwać największym polskim uczonym w minionym tysiącleciu dziejów naszej Ojczyzny. On też najbardziej rozślawił w świecie imię Polski.

Nic przeto dziwnego, że Organizacja Narodów Zjednoczonych ogłosiła rok 1973 rokiem obchodów kopernikowskich w skali światowej. Stąd też i my w kraju i na Mazowszu szczególną uwagę przykładamy do zbliżającej się 500-nej rocznicy urodzin naszego genialnego astronoma. Wyrazem tego jest m. in. dzisiejsze pleharnie posiedzenie Wojewódzkiego Frontu Jedności Narodu.

Kopernik dokonał rewolucji w poglądach na budowę wszechświata i dał początek nowej astronomii. Przełom kopernikowski zrewolucjonizował wszystkie gałęzie nauki i założył podstawy rozwoju nowożytnej cywilizacji. W latach 1971—1973 cała Polska złożyła hołd twórcy tego przełomu.

W obchodach jubileuszowych będą uczestniczyć w szczególnie sposób miejscowości bezpośrednio związane z życiem wielkiego astronoma: Toruń, Kraków, Olsztyn i Frombork. Nie zabraknie w nich również i udziału Mazowsza. Jako jeden z przedstawicieli tego regionu — Towarzystwo Naukowe Płockie włącza się także w obchody kopernikowskie i pragnie podać do wiadomości zespół tematów, którym zamierza poświęcić specjalną uwagę, pamiętając o swym regionalnym charakterze oraz o fakcie, że Ziemia Płocka bezpośrednio sąsiaduje z województwem bydgoskim, że Płock z Toruniem niejednokrotnie w ciągu dziejów łączyły wspólne sprawy. Tematy te mogą nasaczyć treścią regionalną obchody kopernikowskie na Mazowszu i obudzić żywsze zainteresowanie ich przebiegiem.

NICOLAI COPERNICI TORINENSIS DE REVOLUTIONIBUS ORBIUM COELESTIUM, Libri VI.

Habes in hoc opere iam recens nato, & aedito, studiose lector, Motus stellarum, tam fixarum, quam erraticarum, cum ex veteribus, tum etiam ex recentibus observationibus restitutos: & novis insuper ac admirabilibus hypothesibus ornatos. Habes etiam Tabulas expeditissimas, ex quibus eosdem ad quoduis tempus quam facillime calculare poteris. Igitur eme, lege, frue.

Αγαπίστητος ἄλλοις ἔστιν.

**Norimbergae apud Ioh. Petreium,
Anno M. D. XLIII.**

Karta tytułowa pierwszego wydania dzieła Mikołaja Kopernika „De revolutionibus orbium coelestium” z r. 1543. Jeden z 80 zachowanych egzemplarzy w świecie (w tym 12 w Polsce) znajduje się w zbiorach Biblioteki im. Zielińskich TNP. Egzemplarz ten posiada kartę z wykazem błędów drukarskich, która w wielu innych egzemplarzach zaginęła.

Do takich tematów można zaliczyć następujące:

- 1) Osobiste związki Kopernika z Mazowszem i Mazowszanami (1473—1543).

Już po pierwszym posiedzeniu Wojewódzkiego Komitetu Kopernikowskiego w dniu 23 lutego 1971 r., w którym brałem udział, wyszukano w Bibliotece im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego materiały potwierdzające związki Mikołaja Kopernika z ludźmi pochodzącymi z Mazowsza. Tak np. jednym z nich był Szymon z Sierpca,

Najstarsze, XIII-wieczne skrzydło Malachowianki — dawna kolegiata św. Michała. Na wieży, po jej podwyższeniu i adaptacji projektuje się urządzenie szkolnego obserwatorium astronomicznego. Będzie to realizacja projektu rektora Szkoły Fryderyka Roze — z 1810 r. Widok od ul. Piekarskiej.

nauczyciel Kopernika na Uniwersytecie Jagiellońskim, gdzie prowadził on wykłady z dwóch przedmiotów, m. in. o ruchu planet.

- 2) Kopernik i jego nauka na Mazowszu po roku 1543.
- 3) Dzieje astronomii na Mazowszu.
- 4) Kopernik w pracach naukowych, literackich i artystycznych na Mazowszu.
- 5) Copernicana na Mazowszu (materiały w zbiorach i pamiątki). Np. fundamentalne dzieło „De revolutionibus orbium coelestium”, jeden z dwunastu zachowanych w Polsce egzemplarzy pierwszego wydania z 1543 roku, znajduje się w Bibliotece im. Zielińskich TNP w Płocku.

Te i inne tematy i zadania mogą być realizowane w ramach wojewódzkiego programu obchodów poprzez prace badawcze, wydawnicze (naukowe i popularno-naukowe), odczyty, wystawy, konkursy itp.

W naszym kwartalniku „Notatki Płockie”, obchodzącym w lipcu 1971 r. swe 15-lecie, możemy publikować artykuły i materiały związane z jubileuszem kopernikowskim.

Ponadto — zgodnie ze statutem TNP — w ramach urządzanych corocznie wycieczek

naukowych, Towarzystwo zorganizuje w latach 1972—73 wycieczki „Szlakami Kopernika”.

W tym okresie organizujemy także imprezę pt. „Konkurs wiedzy o Mikołaju Koperniku w 500-ną rocznicę urodzin”.

Jeśli chodzi o uroczystości i obchody, chciałbym nawiązać do referatu profesora Stanisława Berezowskiego, przewodniczącego Wojewódzkiego Komitetu Kopernikowskiego, który w obchodach jubileuszowych rozróżnił akcje okolicznościowe i przedsięwzięcia trwałe. Wydaje mi się, że szczególnie nacisk trzeba położyć na przedsięwzięcia trwałe. Niech po jubileuszu zostanie jak najwięcej trwałych, konkretnych osiągnięć. Wiele z nich można wykonać w czynach społecznych. Jednym z takich trwałych osiągnięć może być urządzenie w XIV-wiecznej zabytkowej wieży Liceum im. Stanisława Małachowskiego w Płocku obserwatorium astronomicznego, co już w 1810 r. projektował Fryderyk Roze, rektor tejsze szkoły, wtedy noszącej nazwę Szkoły Departamentowej Płockiej. Obserwatorium to byłoby nie tylko pięknym symbolem pamięci mieszkańców Mazowsza o zasługach wielkiego polskiego astronoma, lecz także placówką dydaktyczno-wychowawczą o wysokiej użyteczności. Można by mu nadać imię Mikołaja Kopernika, podobnie jak którejs z ulic tysiącletniego Płocka.